

سیاست جنایی قضایی ایران

در زمینه زنان بزه‌دیده خشونت‌های خانگی

نگارش: .

الناز عسکری حسینی

تابستان ۱۳۹۹

نشر زرین آندیشمند

سرشناسه	: عسکری، الناز، ۱۳۶۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: سیاست جنایی قضایی ایران در زمینه زنان بزه‌دیده خشونت‌های خانگی/نگارش الناز عسکری؛ ویراستار و صفحه‌آرا مینا حبیبی.
مشخصات نشر	: تهران: زرین اندیشمند، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۳ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۳۲-۷۰۴۶-۳۸-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: خشونت در خانواده -- ایران -- نمونه پژوهی
موضوع	: Family violence -- Iran -- Case studies
موضوع	: زنان -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران -- نمونه پژوهی
موضوع	: Women -- Legal status, laws, etc -- Iran -- Case studies
موضوع	: زنان -- ایران -- جرایم علیه
موضوع	: Women -- Crimes against -- Iran
رده بندی کنگره	: HV۶۶۳۶/۲۰
رده بندی دیویی	: ۸۳۹۳۰ (۵۵/۲) ۶۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۰۰۶۶۱۲

دفتر مرکزی: میابان انقلاب، مابین خیابان دانشگاه و ابوریحان،

پلاک ۱۱۸۲، ساختمان ورودین، طبقه ۵، واحد ۱۹

شماره تماس: ۰۰۹۰۵۴۰۰۶ - ۶۶۱۷۶۰۸۷

وب سایت: Andishmandub.com

پست الکترونیکی: Andishmandub@gmail.com

نشر زرین اندیشمند

سیاست جنایی قضایی ایران

ویراستار و صفحه‌آرا: مینا حبیبی

طراح جلد: مینا حبیبی

ناشر: نشر زرین اندیشمند

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

مؤلف: الناز عسکری حصنی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

قیمت: ۳۲۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۳۲-۷۰۴۶-۳۸-۰

حق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۱
مفهوم شناسی.....	۲۰
الف) خشونت.....	۲۵
ب) خشونت خانگی.....	۲۶
۱- خشونت جسمی (فیزیکی).....	۲۷
۲- خشونت لفظی (غیرالفظی).....	۲۹
۳- خشونت روانی - زار.....	۳۰
۴- خشونت سیاسی.....	۳۱
۵- خشونت اقتصادی.....	۳۱
۶- خشونت فرهنگی.....	۳۱
۷- خشونت تبلیغاتی.....	۳۲
۸- خشونت برحسب زمان و مکان.....	۳۲
ج) بزه‌دیده شناسی.....	۳۲
د) بزه دیدگی.....	۳۳
مبانی نظری.....	۳۴
۱- نظریه انتخاب عقلانی.....	۳۴
۲- نظریه فعالیت روزمره.....	۳۶
۳- نظریه شیوه زندگی.....	۳۸
مبانی تاریخی.....	۳۹
الف) بزه‌دیده شناسی اولیه.....	۳۹
۱- ریشه‌های فلسفی و اخلاقی بزه‌دیده شناسی.....	۴۰
۲- بزه‌دیده شناسی ثانویه (ایدئولوژیک - سیاسی).....	۴۱

۴۴	ب) بزه‌دیده شناسی ثانویه.....
۴۷	بخش اول: تحلیل جرم‌شناسی بزه‌دیده در سیاست جنایی قضایی ایران
۴۸	فصل اول: آشنایی با گونه‌های جرم‌شناسی بزه‌دیدگان
۴۸	الف) بزه‌دیدگان فاقد تأثیر در بزه‌دیدگی.....
۴۹	ب) بزه‌دیدگان مؤثر در بزه‌دیدگی.....
۴۹	۱- بزه‌دیدگی بواسطه نقش بزه‌دیده (ویژگی‌های بالفعل).....
۵۰	۲- بزه‌دیدگی بواسطه ویژگی بزه‌دیده (ویژگی‌های بالقوه).....
۵۱	ج) بررسی مولفه‌های مؤثر در انتخاب بزه‌دیدگان.....
۵۱	۱) استعداد بزه‌دیدگی تحت تأثیر شرایط ویژه.....
۵۳	۲) استعداد بزه‌دیدگی همی یا بزه‌دیدگان مادرزادی.....
۵۵	گفتار اول: بزه‌دیده به نام زن
۵۵	گفتار دوم: زنان به مثابه سبب بزهکاران برای ارتکاب جرم
۵۷	فصل دوم: خشونت خانگی
۵۷	گفتار اول: عوامل ساختاری خشونت و حفظ آن در ایران
۵۹	گفتار دوم: علت‌های خشونت
۵۹	گفتار سوم: پیامدهای خشونت
۶۰	فصل سوم: حق‌های بزه‌دیده در فرایند جنایی
۶۰	گفتار اول: حق حمایت و همراهی و مولفه‌های آن
۶۰	الف) حمایت از زنان بزه‌دیده.....
۶۵	ب) حق بهره‌مندی از رفتار منصفانه و مولفه‌های آن.....
۶۵	۱- رعایت احترام به منزلت بزه‌دیده.....
۶۷	۲- ارائه دیدگاه‌ها و نگرانی‌های بزه‌دیده.....
۶۹	۳- تأمین امنیت.....
۷۵	گفتار دوم: حمایت کیفری از زنان بزه‌دیده در حقوق کیفری ایران
۷۷	الف) حمایت کیفری از تمامیت جسمانی زنان بزه‌دیده.....
۷۸	۱- قتل زنان.....
۷۹	۲- قطع عضو و جرح زنان.....

فصل چهارم: حق بهره‌مندی از جبران و مولفه‌های آن	۸۰
گفتار اول: آگاه‌سازی بزه‌دیده از حق‌های خود	۸۱
گفتار دوم: فراهم کردن ساز و کارهای جبران	۸۴
گفتار سوم: گونه شناسی و شیوه‌های جبران	۹۰
۱- کمک‌رسانی مناسب	۹۴
۲- مداخله در بحران پسا بزه‌دیدگی	۹۵
۱- مشاوره و دفاع	۹۶
۲- مشارکت بزه‌دیده در فرآیند دادگری	۹۷
۵- آموزش هدگانی	۹۹
فصل پنجم: اسناد بین‌المللی «بزه‌زایی» قانون کیفری	۱۰۰
گفتار اول: سازوکارهای دینی رایج به حمایت کیفری افتراقی از زنان	۱۰۳
الف) بزه‌دیدگان در فرآیند عدالت جزایی	۱۰۳
ب) بزه‌دیدگان و بخش‌های درط‌بانه [غیرانتفاعی]	۱۱۳
ج) ابتکارات جدید حکومت‌ها در حمایت از زنان خشونت‌دیده	۱۱۹
بخش دوم: حق به رسمیت شناختن خسارت‌های خانگی در اسناد بین‌المللی	۱۲۱
فصل اول: سیر تحول مفهومی «خشونت علیه زنان» در اسناد بین‌المللی	۱۲۲
مبحث اول: نهادهای بین‌المللی و خشونت خانگی	۱۲۲
الف) مقررات اسناد سازمان ملل مربوط به شناسایی خشونت خانگی به عنوان نقض حقوق بشر و به رسمیت شناختن حق همه افراد در برخورداری از زندگی عاری از خشونت	۱۲۳
۱- استانداردهای بین‌المللی مطرح در مورد خشونت علیه زنان	۱۲۳
۲- مفاهیم بین‌المللی مرتبط با خشونت علیه زنان و برخی مصادیق آن	۱۲۳
۳- نگاهی بر مفاد کنوانسیون محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان از منظر منع خشونت علیه زنان	۱۲۶
۴- ارزیابی برخی نقاط قوت و خلاءهای اسناد بین‌المللی در موضوع خشونت علیه زنان	۱۲۸
ب) میثاق‌های بین‌المللی حقوق بشر	۱۲۹

- ۱- میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی..... ۱۳۰
- ۲- میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی..... ۱۳۱
- گفتار دوم: زنان بزه‌دیده در نظام حقوقی ایران ۱۳۱
- الف) زن در نظام‌های قضایی و قانونی..... ۱۳۳
- ۱- نظام قضایی..... ۱۳۳
- ۲- نظام قانونی..... ۱۳۴
- ۳- حاکم‌های قانونی..... ۱۳۶
- فصل دوم: جرم‌انگاری مستقل..... ۱۳۸
- گفتار اول: زنان بزه‌دیده در نظام‌های حقوقی دیگر..... ۱۳۸
- الف) زنان بزه‌دیده در نظام کشورهای در حال توسعه..... ۱۴۱
- ب) عوامل حقوقی..... ۱۴۲
- ج) سیاست افتراقی بر روی دیگر به دعاوی خانوادگی و راهبردهای آن..... ۱۴۷
- ۱- رویه قضایی در تشکیل ادعاهای خانواده..... ۱۴۸
- ۲- نقد قانون و رویه در تسخیل دادگاه‌های خانواده..... ۱۵۱
- گفتار دوم: تحلیل بزه دیدگی زنان بزه‌دیده خشونت‌های خانگی در سیاست جنایی قضایی ایران و نظام‌های بین‌المللی..... ۱۵۳
- نتیجه‌گیری..... ۱۵۷
- پیشنهادهات..... ۱۵۹
- منابع و مآخذ..... ۱۶۵
- پیوست..... ۱۷۱

مقدمه

بدرفتاری با زنان در محیط خانواده، در همه کشورهای جهان مسئله‌ای کاملاً رایج و دارای عواقب و نتایج وخیمی است. اگرچه خشونت علیه زنان در خانواده از قدیم الایام وجود داشته است اما تنها چند سالی است که کشورهای مختلف جهان آن را به عنوان مسئله مهمی تلقی کرده و به اقداماتی به منظور رسیدگی به وضعیت بفرنج زنان قربانی سوء رفتار دست نهاده‌اند.

اگرچه در ساره‌ای رسمی به آمارهای خشونت علیه زنان در ایران اشاره‌ای نشده است، اما پژوهش‌ها نشان می‌دهد که هربار که مطالعات و تحقیقاتی در این مورد انجام می‌پذیرد، دامنه وسیعی از خشونت مشاهده می‌شود. هر چه جامعه فقیرتر، سنتی‌تر و از لحاظ فرهنگی پایین‌تر باشد، فزونی و شدت خشونت علیه زنان بیشتر و عوارض آن نیز چشم گیرتر است.

آسیب پذیری زنان در ابعاد گوناگون، از جمله در حوزه خانواده، اغلب نظام‌های حقوقی را بر آن داشته است تا به هدف حمایت از زنان بزه‌دیده خشونت خانوادگی، به اتخاذ یک سیاست جنایی افتراقی روی آورند. دادگاه‌های خانواده به عنوان یکی از رکن‌های نظام عدالت کیفری، نقشی کلیدی در حمایت از زنان بزه‌دیده خشونت خانوادگی ایفا می‌کنند و عهده دار وظایف ویژه‌ای در این مسیر است. این پژوهش ضمن ارائه تعاریفی از خشونت خانگی و حوزه آن در دادگاه‌ها و وظایف مقامات قضایی در قبال چنین بزه‌دیدگانی، به ارزیابی و بررسی سیاست جنایی ایران در زمینه زنان بزه‌دیده خشونت‌های خانگی می‌پردازد.

خشونت خانگی شایع‌ترین شکل خشونت همراه با بیشترین احتمال تکرار، کمترین گزارش به پلیس و بیشترین عوارض اجتماعی - روانی و اقتصادی است که در بیشتر موارد غالباً توسط نزدیکترین فرد خانواده (مانند شوهر) به وقوع می‌پیوندد، به گونه‌ای که بیش از یک چهارم زنان در سراسر دنیا آن را تجربه کرده‌اند.